

פרשת במדבר

נושא השבוע: מפקד אוכלוסין

נושא השבוע

פרשת **במדבר** פותחת בציווי האלוהי על משה **למנות** את בני ישראל. במפקד מנו את הזכרים הבוגרים והוא נערך, כמו מפקדים אחרים המתוארים במקרא, לצורך **צבאי**.

לפי ההשקפה הקדומה יש במעשה המפקד כדי לעורר את **חמת האל** ולהביא מגפה על המתפקדים. מקרה כזה מתואר בסוף ספר שמואל ב' - יואב בן צרויה ערך מפקד **בפקודת דוד** וכעונש על מעשה זה פרצה מגיפה בעם. כנראה, שכדי למנוע מגיפה כזו נצטוו בני ישראל לשלם **מחצית השקל** ככופר נפש בעת מפקד: "וַיִּנְתְּנוּ אִישׁ כֶּפֶר נַפְשׁוֹ לַ-ה' בַּפֶּקֶד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בַּפֶּקֶד אֹתָם" (שמות ל' 12-13). עוד מסופר על **שאל המלך** שפקד את העם באמצעות **טלאים**. מכאן למדו בהלכה שבכל פעם שפוקדים את כל העם אין למנות **אותו** ישירות אלא תוך שימוש באמצעי תחליפי.

כבכל **מדינה מודרנית** נהוג גם בישראל לערוך מדי כמה שנים **מפקד אוכלוסין**. המפקד נערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ותוצאותיו משמשות לצרכים שונים ומהוות בסיס ל**שיפור השירות** הניתן לאזרחים על ידי השלטון. המפקד הראשון שמדינת ישראל ערכה היה בשנת תשכ"א.

מה בפרשה

- **מפקד השבטים וחנייתם** - בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים נערך מפקד שבו נמנו כל הגברים מבן עשרים ומעלה חוץ משבט לוי. אחרי צו המפקד וציון מבצעיו - משה אהרן ונשיאי השבטים, מובא מספר הפקודים בכל שבט.
- **מפקד הלוויים** - חלוקת התפקידים ביניהם לפירוק המשכן ולהקמתו והחלפת הבכורים בלוויים.

פרשנות

ארבע פעמים **מנה** הקב"ה את בני ישראל: כשיצאו ממצרים, לאחר מעשה העגל, לאחר הקמת המשכן וכאן - בתחילת ספר במדבר ערב הכניסה לארץ. **רש"י**, המצטט מדרש (המופיע גם בספר!), מסביר את ריבוי המניות **בחיבה היתרה** שמגלה הקב"ה כלפי עם ישראל (ראו מדור המדרש), ואילו הסיבה שנותן **הרשב"ם** היא סיבה מעשית יותר: מדובר **במפקד צבאי** כדי לדעת כמה **לוחמים** ישתתפו בכיבוש הארץ.

נקודה לדיון:

- מדוע, לדעתכם, נימנה העם באמצעות חצי שקל דווקא? (אם מדובר בנוחות, מדוע דווקא חצי ולא שלם?) האם ניתן לחשוב על משמעות נוספת (ניתן לדבר עם התלמידים על כך שיש בכך מסר של ענווה - אף אדם אינו מושלם - ויותר מכך - השלמות יכולה להיווצר דווקא מהחיבור בין הבודדים השונים בעם).

מ ד ר ש

מדרש זה מתייחס לעובדה התמוהה כי בפרשה ישנה חזרה **כפולה** על ספירת בני ישראל: ראשית מונה **כל שבט** ושבת את מספר הנפשות בו (גברים מגיל צבא בלבד!), ואז מסוכמים המספרים של כל העם, ובפעם השנייה נמנה העם לפי **הדגלים** ומיקומם בחניה, ושוב מסוכמים המספרים, מדוע יש לחזור פעמיים על אותה ספירה?

אך לפני שנענה על שאלה זו ניתן לשאול באופן כללי: מדוע בכלל עורכים מפקד? ישן **סיבות טכניות** – לדעת כמה אנשים יש כדי להיערך במקום מסוים, איזה ציוד יש לקנות או להכין (למשל לקראת אירוע, או התכנסות מסויימת שמתכוננים לחלק בה דבר מה למשתתפים). בטיולים סופרים **האחראים** את המשתתפים – ביציאה, ולאחר מכן בעצירות שונות בטיול - לראות שאיש לא חסר. וגם **כדי להתגאות** – במספר נכדים, במספר התלמידים המסיימים וכדומה. ובדיוק מהטעם הזה נהוג גם שלא לספור בני אדם – שיש אמונה שזה מצביע על גאווה מסוימת.

הסיבה לספירה המוזכרת במדרש אצלנו היא שונה: ספירה לצורך **עצמה** – לאו דווקא בשביל **להתגאות** בפני אחרים. כשם שאדם סופר אוסף אהוב של קלפים או גולות, נעים לספור מידי פעם כדי לראות איך האוסף גדל.

המשלה זו מציגה יחס מסויים בין האל לעם ישראל - הם **בני טיפוחיו**, והוא אוהבם ורוצה שירבו ויגדלו ובשפת המדרש: ישראל הם אוצרו של ה'.

נקודה לדיון:

- האם יש לכם אוסף אהוב? כיצד אתם מרגישים כלפיו וכלפי הפרטים השונים שבו? האם לדעתכם זהו דימוי טוב ליחס בין האל לעמו? האם יש בו חסרונות? האם יש לכם רעיונות לדימויים אחרים?

ה ש י ר

השיר הנבחר "**ספירת מלאי**", מציג "מלאי" לא סטנדרטי: המלאי של מדינת ישראל, על משאביו הטבעיים, מלחמות, אירועים, מקומות וכמובן **אנשים**. כל בית מסתיים במשפט "אחד אלוהינו" מתוך המזמור הידוע שמושר בליל הסדר "**אחד אלוהינו**".

לאחר שמיעת השיר, ניתן להזמין את התלמידים לעיין במילות השיר **ולבחור** בשלושה האלמנטים החשובים, או **המאפיינים** לדעתם את מדינת ישראל. כמו כן אפשר לשאול אילו הם היו מתבקשים לעשות ספירת מלאי של מדינת ישראל, אילו **מרכיבים** היו הם

בוחרים למנות.